

Jubileum spisovatele a slavisty Ludvíka Štěpána

Doc. PhDr. Ludvík Štěpán, PhD., vedoucí Semináře západoslovanských jazyků a literatur na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a ředitel občanského sdružení Středoevropské centrum slovanských studií, je rodákem z Dačic, které tak působivě zpodobnil v románu *A jinak se pluje po moři* (1985). Narodil se tam 2. února 1943 a také tam dosáhl základního vzdělání. Po absolvování průmyslovky v Brně na Kotlářské ulici v letech 1957-1961 pracoval postupně jako projektant, technik ve Státním divadle v Brně a od druhé poloviny 60. let jako novinář v brněnské redakci Lidové demokracie a v Mladé frontě (do r. 1974), později byl až do roku 1990 v svobodném povolání jako publicista, spisovatel, překladatel a scenárista. Mezitím v letech 1985-1991 vystudoval polštinu a češtinu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a také postgraduální doktorské studium v oboru polská literatura (1997). Čtyři roky na to se habilitoval. Ta doba od roku 1996, kdy po krátkém externím přednášení je přijat na Ústav slavistiky jako odborný asistent, přes doktorskou a habilitační práci, je zaplněna pilnou prací, v níž dnešní šedesátník uplatnil svou zkušenost spisovatele, tedy básníka, prozaika a překladatele, k zajímavému uchopení literatury obecně a polské zvláště.

Uvědomme si nejprve jeho umělecké počiny zahájené básnickými opusy *Kradení flétniček* a *Klepání na lásku* (obě 1973). Pak již zjevně převládá próza, ať již povídky *Květiny jsou tu zbytečné* (1976), román *Vichřice* (1977) přeložený r. 1981 do slovenštiny, novela *Znamení brýzy* (1979), která r. 1987 vyšla i polsky, půvabná dětská knížka *Pan Střelnice* (1979), román pro mládež *Kovbojové z papíru* (1986), dvě filmové povídky *Zhluboka, zdaleka* (1989) aj. Za jádro jeho umělecké tvorby však pokládám – ovšem kromě relativně rané *Vichřice* – romány *A jinak se pluje po moři* (1985) a *Transplantace* (1990), kde dosahuje mimořádného účinku básnickým jazykem a spojením fikce a dokumentu, i když jubilant je znám také jako autor literatury pro děti (*Máme rádi zvířata*, spoluautor Václav Richter, 1996), lepopel (mj. *Co dělám celý den*, 1993), pestrých čítanek a také zábavné četby. Podstatnou částí jeho díla jsou překlady z polštiny: přeložil mimo jiné výbor z básní Ewy Lipské, román Macieje Kuczyńskiego, novelu Bohdana Czeszka, výbor epigramů a aforismů Stanisława Jerzyho Lece (1984), nepočítaje v to ovšem překlady časopisecké i to, že v roce udělení Nobelovy ceny Jaroslavu Seifertovi seznámil polskou veřejnost s básnickým dílem v samostatné studii. Samostatnou kapitolou jubilantovy kreativity je jeho tvorba čítanek pro liberecké nakladatelství Dialog. I zde se projevuje dominantna Štěpánovy osobnosti, řekl bych ještě v obnaženější podobě.

Štěpánovu uměleckou literární tvorbu charakterizuje především žánrová a tematická pestrost, flexibilita, která však rozhodně není překotným přebíháním: je tu pevné ukotvení v krajině i v řemesle; ostatně jubilantovo původní povolání tu zanechalo v dobrém slova smyslu výrazné stopy. Básník, novinář, publicista, povídkář, novelista, romanopisec, překladatel – tyto role byly postupně doplňovány označenými literárními kritik a nakonec literární vědec, především historik teoretizujícího založení.

K tomu se jubilant propracovává v 90. letech 20. století, zejména v knižní monografii *Polská epigramatika – žánr fraška a epigram ve spektru malých literárních forem*

(1998) a posléze v habilitačním spisu *Vývoj žánrového systému polské literatury (od renesance k postmodernismu)*, který je připraven v roce 2003 k publikování. Kromě těchto dvou ucelených monografií, do nichž vtělil svou zkušenost spisovatele, ale také znalost genologických a komparatistických teorií, zejména českých a polských, a jimiž se začlenil do tzv. pražsko-brněnské školy literární komparistiky a genologie – jak ji pojmenovali Edward Kasperski a před ním Slavomír Wollman –, která má své slavné předchůdce (F. Wollman, S. Vilinskij a jejich žáci) a neméně důležitou přítomnost, napsal na čtyři desítky vědeckých studií, z nichž jmenujme alespoň *Působení publicistiky na žánrové posuny v próze Boleslawa Pruse* (1998), *Genologie: pochybnosti i nové cesty* (1999), *Fragment jako kompoziční metoda romantiků* (1999), *Nečekané návraty (vliv společenské a politické situace na tvar polské literatury osmdesátých let* (2000), *Počátky prózy v polské literatuře* (2000), *Pocitování postmodernismu v současné polské próze* (2000), *Idylické žánry v dějinách polské literatury* (2001), stačil redigovat *Slovník polských spisovatelů* (2000) a vytvořit pro něj sám nejvíce hesel a poté s kolegy založit občanské sdružení Středoevropské centrum slovanských studií a stát se jeho ředitelem. Nutno také připomenout jeho spolupráci s Lodžským centrem genologických studií (prof. Grzegorz Gazda aj.) na utváření Slovníku literárních žánrů a jeho kontakty v Bratislavě (prof. Bogdan Pięczka aj.) a katovickou univerzitou (prof. Józef Zarek) i jinde, stejně jako jeho práci editorskou.

V odborné slavistické činnosti jubilant projevil a projevuje podobné vlastnosti jako v umělecké tvorbě: smysl pro řemeslo, schopnost zobecnění a teoretické úvahy, vidění souvislostí, polygeneričnost a tematickou flexibilitu. Svou činností pedagogickou a organizační se výrazně podílel a podílil na novém budování brněnské a české literárněvědné polonistiky.

Ivo Pospíšil

Návštěva II. rady a kulturní atašé Velvyslanectví Ruské federace v Praze – paní Anny Ponomarevové – na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové se uskutečnila 12. 12. 2002 na pozvání Katedry slavistiky, ve spolupráci s vědeckou společností Franka Wollmana při FF MU v Brně a východočeskou pobočkou České asociace rusistů. Smyslem neformálního setkání byla především beseda se studenty a pedagogy, která si kladla za cíl osvětlení současné ruské kulturní politiky i kulturně-sociální situace v Rusku – tedy problémů, které by mohly v pohledu česko-ruského kulturního dialogu přispět jednak k prohloubení znalostí studentů rusistiky v oblasti tzv. reálií, jednak i v oblasti jejich všeobecné kulturní, společenské i politické orientace.

Mladá diplomatická pracovnice se představila jako „příslib kvalitativních posunů“ nejen v ruském, ale zřejmě především v rusko-mezinárodním kontextu. Důvěrná znalost českého prostředí i české kulturní identity (A. Ponomarevová mj. vystudovala na FF UK v Praze obor čeština-angličtina) i schopnost oprostít se od postupně překonávaných konvencí minulosti (které, přiznejme si, do značné míry formovaly moderní české i ruské přístupy k vzájemnému nazírání obou slovanských národů – českého i ruského) kvalifikovala hosta v prostředí akademické komunity k dobré a mobilní diskusi. (Důkazem v řadách asi stovky českých účastníků byla i upřímně příjemná atmosféra, doprovázející